УДК 159.973

Дрозд Лідія

магістр психології,

здобувач ступеня PhD кафедри корекційної освіти

Херсонського державного університету

<http://orcid.org/0000-00001-5406-2942>DOI https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi14.151

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОГО ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ У ПІДЛІТКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Анотація. Стаття присвячена створенню командою фахівців системи соціально-психологічного забезпечення процесу формування життєвого цілепокладання у підлітків з обмеженими інтелектуальними можливостями в умовах спеціальних освітніх установ, розробці та апробації комплексу корекційно-розвивальних заходів, методів організації процесу формування соціальних компетентностей в учнів з інтелектуальними порушеннями в рамках їх комплексного супроводу. У статті теоретично обґрунтовано та висвітлено зміст програми корекційно-розвивальних занять з формування вміння планувати власне майбутнє у підлітків спеціальних закладів освіти. Основні завдання, які вирішувалися під час проведення занять – формування у підлітків з інтелектуальними порушеннями самостійності у виборі та реалізації життєвих планів та встановлення перспектив майбутнього життя після закінчення навчального закладу, формування соціальних компетентностей для успішної інтеграції в соціум. Визначено критерії готовності підлітка до життєвого цілепокладання та устрою власного життя. Наведено методики, тренінгові вправи формування розуміння підлітками характеру взаємозв'язку між етапами життя людини та досягненнями на кожному етапі, вміння орієнтуватися у часових рамках подій, вміння проектувати та планувати власні життєві події. Статистично доведено, що після проведення програми корекційно-розвивальних занять значно збільшилася кількість підлітків з високим рівнем життєвого цілепокладання. Значно зменшився показник підлітків, які мали низький рівень. Зазначено, що низький відсоток сформованості життєвого цілепокладання у підлітків після проведення програми обумовлений їх рівнем первинного порушення та слабкістю формування причинно-наслідкових зв'язків.

Ключові слова: соціально-психологічний супровід, підлітки, інтелектуальні порушення, життєвий шлях, планування, соціально-часові рамки.

Постановка проблеми. У руслі соціально-економічного розвитку України виховання та розвиток молоді, її особистісне та професійне самовизначення стає нагальним завданням сучасної освіти. Перед учасниками освітнього процесу постає питання якісної підготовки випускників закладів освіти до самостійного життя та праці на користь держави (Савченко, Харченко). Особливо гостро ця проблема стоїть перед закладами спеціальної освіти – навчити підлітка з інтелектуальними порушеннями проектувати власне майбутнє, замислюватися над вибором професії та життєвого шляху, володіти прийомами цілепокладання та планування, створити умови для його успішної соціалізації – вирішення цих завдань потребує використання спеціальних корекційно-розвивальних методик, новітніх технологій, котрі поєднують соціально-правові, психолого-педагогічні та медико-дефектологічні підходи до навчання цієї категорії осіб з особливими освітніми потребами (Бистрова, Виготський, Дмитрієва, Єременко, Максименко, Синьов, Шевцов, Шеремет та ін.). Використання новітніх технологій навчання та виховання підлітків з інтелектуальними порушеннями можливо лише при забезпеченні комплексного соціально-психологічного супроводу процесу формування в них життєвого цілепокладання з метою їх успішної соціалізації (Хохліна, 2018: 45-56).

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У психології супровід розглядається як практична психологічна підтримка, орієнтована на підвищення соціально-психологічної компетентності осіб та надання психологічної допомоги окремим особам або організаціям.

Основні засоби надання психологічної допомоги – це індивідуальне консультування та групові форми психологічної роботи (тренінги, психодрами, ігри-драматизації) (Bystrova, 2012).

У спеціальній психолого-педагогічній літературі вчені розглядають супровід, як психопрофілактичну та психокорекційну роботу (Бистрова, Мозгова, Синьов, Тарасун, Фомічова, Шипіцина, Шеремет, Шульженко). Автори розглядають супровід в контексті спеціальної освіти як комплексну підтримку дітей з особливими освітніми потребами, організацію їх розвитку в освітньому процесі, забезпечення успішної соціалізації (Хохліна, 2018, с. 52-60).

Проблема соціально-психологічного супроводу осіб з інтелектуальними порушеннями розглядалось у напрямку вивчення сутності, змісту та характеристик соціалізації, інтеграції та інклюзії осіб з інтелектуальними порушеннями (Бистрова, Виготський, Миронова, Синьов, Шевцов); розвитку їх комунікативної діяльності та інформаційної компетентності (Гончарук, Проскурняк); педагогічних аспектів адаптації та соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами (Висоцька, Липа, Мерсіянова); професійно-трудової соціалізації осіб з інтелектуальними порушеннями (Бистрова, Бондар, Хохліна); корекції порушень соціальної поведінки та міжособистісних стосунків (Альбрехт, Вержиховська, Запрягаєв, Лебединська, Москаленко, Руденко). Вчені зазначають, що підлітки з інтелектуальними порушеннями не мають чіткої уяви про гідне життя, не розуміють життєві перспективи, не можуть уявити та деталізувати образ майбутнього для себе, вони не знають, чого бажають. Навіть коли називають бажані перспективи для себе, не можуть уявити, як можна досягнути мети (Іваненко, 2016). Підлітки не мають та не розуміють зв'язку між пунктами життєвого плану та строками їх досягнення, реалізації. Соціально-часові рамки у підлітків з інтелектуальними порушеннями практично несформовані (Москаленко, 2015, с. 20-21).

Отже, така ситуація загострює проблему пошуку шляхів соціалізації осіб з інтелектуальними порушеннями, формування у них якостей самостійності та активного засвоєння реалій незалежного існування в соціумі, соціальних компетентностей та знань і навичок життєвого цілепокладання. При створенні Сучасність корекційно-розвивальних програм підготовки до самостійного життєвого цілепокладання треба враховувати особливості та можливості підлітків з інтелектуальними порушеннями будувати життєві плани та задуми (Хохліна, 2018, с. 45-56).

Життєве цілепокладання розглядалося у дослідженні як результат узагальнення моральних цінностей та цілей особистості, який дозволяє їй формувати стійкі конкретні цілі та усвідомлювати мотиви їх досягнення (Шишменцев, 2017). Життєве цілепокладання не можливе без планування. План виникає в особистості лише тоді, коли людина міркує не лише про кінцевий результат, а обмірковує та починає шукати шляхи та способи його досягнення, об'єктивні та суб'єктивні ресурси, які їй знадобляться. «Життєвий план – це план діяльності» (Москаленко, 2015, с. 20). Зауважимо, що таке визначення цілепокладання як психолого-педагогічної категорії надає нам змогу поставити ще одне актуальне питання дослідження, а саме – формування у підлітків з інтелектуальними порушеннями в рамках навчальної діяльності не тільки вміння планувати, але й користуватися планом як орієнтиром у досягненні мети. Стосовно соціальних компетентностей – формування вміння свідомо та відповідально не тільки створювати життєвий задум, але й користуватися ним як конкретним практичним орієнтиром в життєдіяльності (Москаленко, 2015, с. 20-21).

Отже, із наведеного огляду наукових досліджень з проблеми дослідження можемо зробити висновок, у спеціальній психології питання соціально-психологічного супроводу процесу формування життєвого цілепокладання підлітків з інтелектуальними порушеннями як комплексної багатоаспектної підготовки їх до самостійного життя після закінчення спеціального загальноосвітнього навчального закладу об'єктом окремого дослідження ще не були, тому потребують подальшого вивчення та забезпечення науковим підґрунтям та практичними розробками.

Мета статті – обґрунтувати та висвітлити завдання соціально-педагогічного супроводу з метою формування вміння планувати власне майбутнє у підлітків спеціальних закладів освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Командою соціально-психологічного супроводу, яка формувалася з фахівців закладів спеціальної освіти було створено індивідуальні та групові плани розвитку та формування життєвого цілепокладання у підлітків з інтелектуальними

порушеннями, розроблено програму корекційно-розвивальних занять та психологічних тренінгів з метою навчити підлітків моделювати майбутнє шляхом створення реальних для досягнення, конкретних життєвих планів. Програму впроваджували в практику позакласних занять для учнів 5-8 класів спеціальних загальноосвітніх шкіл.

Дослідження проводилося упродовж 2017-2019 навчальних років на базі Калінінської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату I-II ступенів, Рубіжанської спеціальної загальноосвітньої школи «Кришталік», Кременської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату I-II ступенів. У дослідженні прийняли участь 113 підлітків (хлопці та дівчата) з інтелектуальними порушеннями (56 учнів контрольної та 57 учнів експериментальної групи).

На початку впровадження програми з метою виявлення особливостей сформованості життєвого цілепокладання у підлітків з інтелектуальними порушеннями було розроблено та проведено констатувальний експеримент. Для його проведення на основі теоретичного аналізу та узагальнення літератури з проблеми дослідження було визначено критерії життєвого цілепокладання і готовності випускника до самостійного устрою власного життя (Іваненко, 2016: 9-12), (Москаленко, 2015, с. 20-21):

1. Вміння планувати та поетапно реалізовувати план.
2. Наявність реальних для досягнення життєвих планів.
3. Професійне самовизначення відповідає здібностям та нахилам.
4. Сформовані моральні норми та нормативно-соціальна відповідальна поведінка.
5. Сформована реальна часова складова цілепокладання.
6. Вміння переносити сформовані соціальні компетентності та досвід в нові умови.
7. Сформована готовність до виконання сімейних та статевих ролей у житті.
8. Сформовані міжособистісні стосунки та вміння налагоджувати соціальні контакти.
9. Вміння звертатися за допомогою та надавати допомогу іншим.

Під час індивідуальних бесід на констатувальному етапі підлітки надавали незрілі відповіді на такі питання, як «Через скільки років ти досягнеш власної мрії?»; «Що таке жити добре?»; «Як ти побудуєш самостійно таке життя як у героя в улюбленому фільмі?»; «Що тобі потрібно зробити, щоб жити як твій сусід?»; «Тобі потрібна допомога у досягненні твоєї мети?»; «Коли закінчиш школу, що будеш робити?»; «Скільки грошей треба заробляти на місяць, щоб жити добре?»; «Щоб ти попитав для себе у чаклуна?».

Виходячи із аналізу результатів констатувального експерименту за критеріями готовності випускника до самостійного устрою власного життя, було виділено три узагальнені рівні сформованості у підлітків життєвого цілепокладання: високий, середній та низький (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Рівні сформованості життєвого цілепокладання у підлітків з інтелектуальними порушеннями

Рівні сформованості	Показники обсягу підгруп різного рівня сформованості життєвого цілепокладання (у %)	
	експериментальна група (N=57)	контрольна група (N=56)
високий	8,76 %	8,93 %
середній	36,85%	39,28 %
низький	54,39 %	51,79 %

Так, наявність високого рівня встановлено лише у незначній кількості підлітків з інтелектуальними порушеннями (8,76 % в експериментальній та 8,93 % в контрольній групі), що свідчить про сформованість у них повних знань про власне майбутнє та необхідність його планування. Це всього 10 підлітків зі 113 осіб. Такі підлітки знають, що таке план майбутнього, мають мету, знають, як послідовно її досягти, вміють планувати події, порівнювати свої досягнення в минулому та в сучасності, мають усвідомлене ставлення до майбутньої сім'ї та професії, знають про необхідність налагодження соціальних зв'язків, знають, куди звертатися про допомогу в різних життєвих ситуаціях. Середній рівень сформованості життєвого цілепокладання констатований у 36,85 % підлітків експериментальної групи та 39,28 % підлітків контрольної

групи. У цих підлітків неповні знання про майбутнє життя. Вони вміють планувати власне майбутнє за допомогою дорослого та приймати його цілі як власні переконання, але ці цілі нестійкі, недостатньо конкретні, уявлення про майбутню професію та сім'ю мають фрагментарний характер, не мають чіткої мети в майбутньому. Час подій такі підлітки усвідомлюють частково, слабо налагоджують соціальні зв'язки, не розуміють, які саме зв'язки їм потрібні для досягнення мети. Низький рівень встановлено у половини респондентів (54,39 % в експериментальній та 51,79 % в контрольній групі). У цих підлітків виявлено поверховність знань про власне майбутнє, уявлення випадкові, нестійкі, вони не мають реальних до досягнення планів, не мають уявлень про власну професію та сім'ю, не орієнтуються в майбутньому часі, не вміють навіть за допомогою дорослого проектувати майбутні професійні досягнення та життєві плани на декілька років вперед, усвідомлюють події минулого за випадковими, несуттєвими ознаками, не вміють порівнювати минуле та майбутнє, не бачать залежності сучасності від минулих подій. Ці підлітки мають проблеми з поведінкою та не вміють переносити сформовані уявлення та норми міжособистісного спілкування в нові умови, практично не звертаються за допомогою, не вміють налагоджувати соціальні зв'язки, їм складно визначити елементарні характеристики або ознаки життєвої ситуації, успішності в професії або благополучного життя в майбутньому.

Отже, поверхові уявлення про майбутнє життя та низький рівень життєвого цілепокладання у більшості підлітків з інтелектуальними порушеннями (54,39 % в експериментальній та 51,79 % у контрольній групі) дали змогу виділити основні напрями програми корекційно-розвивальних занять щодо формування цілепокладання у підлітків з інтелектуальними порушеннями:

- навчити підлітків міркувати про власне життя;
- розвинути здібності до цілепокладання;
- навчити проектуванню життєвих планів; навчити планувати свій час.

Перший етап програми передбачав проведення 16-ти занять. Заняття проводилися один раз на два тижні протягом навчального року. Форма проведення занять – корекційно-розвивальний психологічний тренінг. Тривалість кожного із занять 35 хвилин. На тренінгу, разом з плануванням підлітки, опанували нові м'які технології, зокрема, налагодження міжособистісних зв'язків соціальних контактів при плануванні, вміння працювати разом з іншими (розвиток спільної діяльності), вміння звертатися про допомогу до однолітків або дорослих. У практиці тренінгів активно використовувалися ігри-драматизації. Підлітки разом з психологом створювали ігрові ситуації з майбутнього, при цьому уявлення про майбутнє будувалося разом з опорою на улюблені фільми, образи літературних оповідань та казок. Підлітки самі пропонували психологу емоційно значущі для них сюжети з особистісного досвіду перегляду фільму. Іноді підлітки згадували значущого дорослого, життя якого здавалося їм позитивним уявленням про майбутній життєвий шлях для себе. Зауважимо, що під час тренінгу підлітки самостійно виокремлювали конкретний зміст майбутнього («У мене буде майбутнє таке, як я бачив у фільмі», або «Хочу жити так, як живе мій сусід») та час, коли це станеться («Коли я виросту...», «Коли закінчу школу...», «Коли поїду в інше місто...»). Все ж варто зазначити, що цих вмінь недостатньо для досягнення мети. Після першої серії тренінгів практично всі підлітки експериментальної групи навчилися міркувати про власне майбутнє, намагалися уявити та окреслити для себе мету власного життя, але жоден підліток не зміг послідовно спланувати досягнення мети.

Другий етап включав ще 10 групових корекційно-розвивальних занять тривалістю 35 хвилин з циклічністю один раз на тиждень за наступною тематикою: «Моє життя»; «Моя сім'я»; «Професія – мій власний вибір»; «Мій вибір в моїх руках»; «Коли я стану дорослим»; «Мої права та обов'язки в майбутньому»; «Я – громадянин»; «Я працюю в колективі»; «Мої батьки в моєму житті»; «Друзі в моєму житті». На кожному занятті проводилися тренінгові вправи, під час яких підліткам пропонувалося скласти розклад дня, а потім разом з психологом здійснити оцінку його ефективності; спланувати вільний час; записати власні досягнення в минулому; поміркувати, чого ще можна досягнути та як, скласти автобіографію тощо. Для цього використовувалися такі вправи (приклади):

1) «Я в минулому та я зараз». Основна мета – формування планування та порівняння досягнень минулого та сучасності, розуміння впливу минулого на події сьогодні.

2) «Мої святкові події». Основна мета – формування вміння оцінювати рівень насиченості життя подіями, орієнтуватися в часі подій.

3) «Я та мої друзі через 5 років». Основна мета – формування зразка майбутнього, вміння описати та обговорити зміст образу себе дорослого, формування власної професійної перспективи, формування плану власних досягнень.

4) «Історія життя моєї родини через 10 років». Основна мета – навчання аналізу та поєднання під час опису життя подій, які вже були, та які тільки будуть (але нібито вже сталися), створювати зміст власних дій в майбутньому для досягнення мети, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

При проведенні двох етапів корекційно-розвивальних занять з формування цілепокладання у підлітків з інтелектуальними порушеннями ми використовували правила управління власним часом та плануванням: вчили чітко та конкретно формулювати пункти плану власних дій (щоб запам'ятати – треба записати так, щоб було зрозуміло прочитати); вчили розстановці пріоритетів при виконанні дій та їх послідовності (спочатку – потім); правила жорстких (обов'язково виконати в певний час) та м'яких справ (можна переносити час виконання); правила розрахунку вільного часу.

Впровадження програми в рамках соціально-психологічного супроводу дозволило:

- по-новому формувати в учнів розуміння соціального оточення і сучасних технологій та соціальних зв'язків;
- розвинути розуміння нормативної поведінки, її застосування, запобігати здійсненню деструктивних кроків (наркоманія, алкоголь тощо);
- привити вміння і бажання вчитися та вибирати професію;
- розвинути вміння застосовувати знання в практичній діяльності;
- переносити сформовані соціальні навички в нові умови;
- навчити володіти прийомami цілепокладання, як прийняття та усвідомлення мети, наданої вчителем;
- навчити робити свідомий вибір та планувати майбутнє.
- підготувати підлітків до самостійного життя.

Ефективність програми корекційно-розвивальних занять доведено шляхом психодіагностики рівня сформованості життєвого цілепокладання у підлітків з інтелектуальними порушеннями за виділеними у дослідженні критеріями (див. табл. 2).

Таблиця 2.

Рівні сформованості життєвого цілепокладання у підлітків з інтелектуальними порушеннями

Рівні	Експериментальна група			Контрольна група		
	констат. експеримент	формував. експеримент	t/p	констат. експеримент	формував. експеримент	t/p
високий	8,76 %	35,09 %	2,4/0,01	8,93 %	16,08 %	0,61/0,05
середній	36,85%	54,39 %	1,7/0,05	39,28 %	39,28 %	-
низький	54,39 %	10,52 %	4,39/0,001	51,79 %	44,64 %	0,79/0,05

В експериментальній групі було визначено статистично значущі показники: значно збільшилася кількість підлітків з високим рівнем життєвого цілепокладання (від 8,76 % до 35,09 %). Значно зменшився показник підлітків, які мали низький рівень (від 54,39 % до 10,52 % (див.табл. 2). Низький відсоток сформованості життєвого цілепокладання у 10,52 % підлітків експериментальної групи після проведення програми обумовлений їх рівнем первинного порушення, слабкістю формування причинно-наслідкових зв'язків та низьким рівнем, швидкістю та якістю засвоєння знань, вмінь та навичок. Рівень сформованості життєвого цілепокладання у підлітків контрольної групи практично не змінився. Значного покращення у представлених показниках усіх рівнів не виявлено. Низький рівень мали 51,79 % підлітків на початку констатувального експерименту, та 44,64 % підлітків після його закінчення ($t=0,79$; $p \geq 0,05$).

Високий рівень сформованості життєвого цілепокладання в контрольній групі мали 8,93 % підлітків з інтелектуальними порушеннями, в кінці цей показник зріс до 16,08 % ($t=0,61$; $p\geq 0,05$), але значних зсувів у представлених показниках не виявлено (див.табл. 2). Середній рівень сформованості життєвого цілепокладання в підлітків у контрольній групі за всіма зазначеними критеріями залишився без змін. Незначні позитивні зміни в контрольній групі пов'язані з тим, що підлітки навчаються в спеціальних загальноосвітніх закладах та з ними проводиться програмна виховна та корекційна робота, яка надає певний результат. Але без спеціально організованих занять, спрямованих на формування життєвого цілепокладання – цей результат незначний.

Як показало дослідження, порівняно з даними контрольної групи, у експериментальній помітно підвищився рівень уявлень підлітків з інтелектуальними порушеннями про план майбутнього, про послідовність у плануванні та необхідність планування власного життя для досягнення будь-якої життєвої мети, про майбутню сім'ю та професію; підлітки навчилися проектуванню життєвих планів; плануванню свого часу, плануванню події на короткий та довгий строк, порівнянню власних досягнень в минулому та в сучасності, плануванню досягнень в майбутньому; отримали та засвоїли знання про необхідність налагодження соціальних зв'язків, навчилися звертатися за допомогою та налагоджувати міжособистісні стосунки, оволоділи навиками соціально-нормативної поведінки.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, отримані результати порівняльної діагностики засвідчили ефективність впровадження в практику роботи спеціальних закладів освіти соціально-психологічного супроводу з метою формування життєвого цілепокладання у підлітків з інтелектуальними порушеннями. Розроблені та апробовані командою супроводу індивідуальні та групові плани та програми корекційно-розвивальних занять та психологічних тренінгів у поєднанні з індивідуальною роботою дозволили значно підняти рівень сформованості життєвого цілепокладання та соціалізації у підлітків з інтелектуальними порушеннями. В подальшому доцільно ввести в практику соціально-психологічного супроводу програми професійного самовизначення випускників спеціальних закладів освіти та формування у них соціальної компетентності.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Іваненко, А. С. (2016). *Формування уявлень про майбутню сім'ю у розумово відсталих підлітків*. (Автореф. дис. канд. психол. наук). Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Київ.
- Москоленко, Н. В. (2015). *Подготовка умственно отсталых воспитанников-сирот к самостоятельной жизни*. (Дис. канд. пед. наук). Москва.
- Хохліна, О. П. (2018). *Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку*. Київ: Педагогічна думка.
- Шишменцев, І. М. (2017). *Виховання культури людських взаємин у розумово відсталих старшокласників засобами української літератури*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Київ.
- Bystrova, Y. (2012). Psychological and pedagogical support of integrated education of persons with special needs in the institution for high education. *Aktualne problemy nowoczesnych nauk. Przemyśl. Nauka i studia*, 26, 73-77.

REFERENCES

- Ivanenko, A. S. (2016). *Formuvannya uyavlen pro majbutnyu sim'yu u rozumovo vidstalih pidlitkiv* [Formation of ideas about the future family of mentally retarded adolescents]. (Avtoref. dis. kand. psihol. nauk). Natsional'nyi pedahohichnyi universitet im. M. P. Dragomanova, Kiyiv. [in Ukrainian].
- Moskolenko, N. V. (2015). *Podgotovka umstvenno otstalykh vospitannikov-sirot k samostoyatel'noy zhizni* [Preparation of mentally retarded students-orphan for independent living]. (Dis. kand. ped. nauk). Moskva. [in Russian].
- Khokhlina, O. P. (2018). *Psykhologo-pedahohichni osnovy korektsiinoi spriamovanosti trudovoho navchannia uchniv z vadamy rozumovoho rozvytku* [Psychological and pedagogical foundations

- of the correctional orientation of labor education of students with intellectual disabilities*]. Kyiv: Pedagogichna dumka. [In Ukrainian].
- Shishmentsev, I. M. (2017). *Vihovannya kulturi lyudskih vzayemin u rozumovo vidstalih starshoklasnikiv zasobami ukrayinskoyi literaturi [Upbringing Culture of Human Relations of Mentally Retarded Senior Pupils by Means of Ukrainian Literature]*. (Avtoref. dis. kand. ped. nauk). Natsional'nyi pedagogichnyi universitet im. M. P. Dragomanova, Kyiv. [in Ukrainian].
- Bystrova, Y. (2012). Psychological and pedagogical support of integrated education of persons with special needs in the institution for high education. *Aktualne problemy nowoczesnych nauk. Przemyśl. Nauka i studia*, 26, 73-77. [in English].

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL SUPPORT FOR THE PROCESS FORMATION SKILLS OF SETTING LIFE GOALS IN TEENAGERS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

Lidiya Drozd

Master of Psychology,

Postgraduate Student of the Department of special education

Kherson State University,

<http://orcid.org/0000-00001-5406-2942>

DOI https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi14.151

Abstract. *The article is devoted to the creation of a system of complex social and psychological support by a team of specialists of teenagers with intellectual disabilities in the conditions of new type educational establishments, development and approbation of a complex of compensatory-corrective measures, methods of organization of process of forming of pupils with intellectual disabilities social adaptation within the framework of their complex social and pedagogical support. In the article the strategy is theoretically designed and reasoned and prepared the psychological team of the educational institution and parents for the implementation of the system of social and psychological support of teenagers with intellectual disabilities. The major objective of the Programme was to determine the social and psychological, as well as correctional and pedagogical conditions, to elaborate a special methodology for developing skills of setting life goals in teenagers with intellectual disabilities in the course of specially organised correctional trainings and to evaluate their effectiveness in special general education schools, and afterwards within the framework of inclusive education. The article suggests the particular stages of conducting classes for developing skills of setting life goals in children with intellectual disabilities. The authors also reveal the results of assessing the reasons for the underdevelopment of the life goal-setting skills in teenagers with intellectual disabilities. It is proved that the systematic, complexity and continuity of performance of diagnostic, formative, correction-developmental and informational functions of social- psychological support in the educational process of teenagers with intellectual disabilities impairment at each stage of staying in the school under the condition of support of development and forming all the psychologists functions of the child, its communicative and interpersonal sphere, independent decision making and self-determination, in particular the professional one, leads to optimization of the process of its socialization and integration into society. In this work the levels of development key competences of teenagers with intellectual disabilities impairment which are necessary for successful socialization are designed in three components: development of individual-personal sphere, formation of interpersonal relationships and socially approved behavior, development of motivation and self-determination, in particular professional one. Based on the study of scientific sources, it was found out that social-psychological support is a system of consistent, complex, social-pedagogical activity of a team of specialists, which provides the processes of individualization personality of the of teenagers with intellectual disabilities, creates conditions for his self-determination at the expense of his own capabilities and abilities, provides assistance in overcoming problems and difficulties of his socialization, protects the rights of the of teenagers with intellectual disabilities.*

Key words: *social and psychological support, teenagers, intellectual disabilities, course of life, socio-temporal representation, planning.*

Стаття надійшла до редакції 10.12.2019 р